

5. Пономарьов О. С. Професійна культура в системі категорій філософії освіти. Науковий вісник. Серія: Філософія. Харків, 2017. Вип. 26. С. 21-27.
6. Пророк Н.В. Професійне становлення практичного психолога : наукова монографія. Київ : Канцлер, 2012. 476 с.
7. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток: колективна монографія / за ред. Г. Є. Улунової. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 300 с.
8. Психологічна культура: види, інваріанти, розвиток: монографія /М. Й. Боришевський, Н. Є. Завацька, З. С. Карпенко та ін.; відп. ред.Г.Є. Улунова. Суми : Мрія, 2014. 404 с.

*Кичан Мирослава
Науковий керівник – доц. Чіп Руслана*

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Проблема організації психологічної корекційної роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами є надзвичайно актуальною. Особливої уваги потребує підбір корекційних вправ різних напрямків, які були б максимально ефективними для певних груп дітей. Однак, на даний час не існує універсальних програм, здатних забезпечити значні результати у роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Організація корекційних занять залишається одним з ключових аспектів як для психологів, так і для педагогів. Вчасне залучення дитини до таких занять сприяє розвитку важливих особистісних якостей та розкриттю компенсаторних можливостей. Корекційні заняття забезпечують можливість інтегруватися в соціум, навчитися будувати здорові соціальні взаємини і адекватно оцінювати свої сильні та слабкі сторони. Саме тому організація корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами є важливим завданням психолога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості здійснення психологічної корекції пізнавальної сфери дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами є однією з поширених проблемних тем, яка в останні роки викликає значний інтерес та якій присвячена низка наукових досліджень іноземних і українських вчених, таких як В. Бондар, М. Ворон, І. Луценко, С. Місяк, С. Миронова, Л. Перхун, Д. Романовська, О. Чопік, М. Rodda, J. Lupart та інші. Не дивлячись на кількість сучасних наукових досліджень з цієї проблеми, багато її аспектів ще не достатньо висвітлені.

Мета дослідження – розкрити зміст психологічної корекції пізнавальної сфери дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. В Україні інклюзивна освіта почала активно розвиватися з 2009 року завдяки змінам у законодавстві, що надали можливість дітям з особливими освітніми потребами (ООП) здобувати освіту в інклюзивних класах і групах. З кожним роком кількість таких класів та груп значно збільшується. Основним завданням навчального процесу цієї категорії дітей є забезпечення якісних освітніх послуг, допомога в успішній адаптації та інтеграції в суспільство. Діти з особливими освітніми потребами – це категорія, що включає всіх дітей, освітні запити яких відрізняються від загальноприйнятих стандартів. Сюди входять діти з психофізичними особливостями розвитку, обдаровані діти, а також діти, які належать до соціально вразливих груп [1]. У нашій країні термін «діти з особливими потребами» застосовується виключно до дітей із психофізичними порушеннями розвитку. Особливі потреби передбачають, перш за все, необхідність відновлення або компенсації втрачених чи порушених функцій, що впливають на різні види діяльності, зокрема на здатність засвоювати знання [5].

Діти з особливими освітніми потребами вимагають спеціального підходу у вихованні та навчанні. Для їх підтримки необхідно забезпечити додаткові ресурси, серед яких: наявність персоналу для індивідуального супроводу та допомоги; використання спеціальних корекційних засобів у навчальному процесі тощо [2].

Зміст навчання для дітей дошкільного віку повинен передбачати спеціальні розділи, які не входять до програми для дітей з нормальним розвитком. Також важливим є формування механізмів свідомої регуляції поведінки та взаємодії з оточуючими [4].

Відтак, виникає потреба у створенні спеціальних методик і засобів навчання, що включає використання альтернативних шляхів, диференційованого та поетапного підходу, що значно відрізняється від звичайних методів навчання для дітей з нормальним розвитком. Особливість організації освітнього процесу проявляється у високоякісному адресному підході до навчання, а також у спеціальній просторовій, часовій і смисловій організації освітнього середовища [6].

Корекційна робота – це діяльність, основна мета якої полягає в покращенні процесів розвитку та соціалізації дитини. Вона спрямована на зменшення або подолання психофізичних труднощів у навчанні та вихованні дітей, щоб забезпечити максимально можливий розвиток особистості й підготовку до самостійного життя. Водночас, термін «корекційно-розвивальна робота» часто використовується у контексті спеціальної та інклюзивної освіти і офіційно закріплений у відповідних документах. Важливо зазначити, що корекційна робота базується не на особливостях навчального закладу, а на індивідуальних потребах кожної дитини. Незалежно від системи освіти, дитина повинна отримувати повний спектр корекційно-розвивальних заходів, що допоможуть їй адаптуватися до соціуму [3].

Дослідження особливостей розвитку пізнавальних процесів проводилося на базі КУ «Немовицький ІРЦ». Результати діагностичних методик на визначення рівня розвитку уваги, мислення та пам'яті показали, що у 70% дітей спостерігається знижений рівень уваги, їм важко запам'ятовувати та виконувати певні інструкції чи дії, а також є проблеми з критичним і логічним мисленням. Завдання «Виріж фігури» змогли виконати тільки 65% дітей лише за допомогою психолога, в той час як 35% дітей взагалі не виконали завдання, ігноруючи як інструкції, так і запропоновані зображення. Рівень розвитку візуальної та слухо-мовленнєвої пам'яті у дітей знаходився на середньому рівні, у 25% – на низькому, а ще у 25% – на дуже низькому рівні. Отримані нами показники свідчать про недостатньо ефективні освітні програми для ефективного навчання у школі, тому вимагають корекційних заходів для покращення цих функцій.

Отже, слід розробити комплекс заходів, спрямованих на розвиток психічних процесів. Програма психологічної корекції містить багатоступеневі вправи, які підібрані відповідно до рівня розвитку психічних процесів у дітей. Форми та методи роботи включають: корекційно-розвивальні вправи, коректурні проби, комунікативні та рухливі ігри, дидактичні вправи, а також ігри-руханки. Корекційно-розвивальна робота базується на кількох ключових принципах.

Адресний підхід до кожної дитини, врахування «зони найближчого розвитку».

Заохочення інтересу до занять через ігрові методи.

Створення атмосфери доброзичливості та підтримки в групі.

Виключення осуду за невдачі, тактовне пояснення кожної помилки для правильного розуміння дитиною.

Сприйняття кожного успіху як причини для радості.

Отже, слід зазначити, що дане дослідження не охоплює всіх аспектів проблеми. Потребують подальшого вивчення питання вдосконалення змісту корекційної роботи з розвитку пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку та забезпечення таких занять в інклюзивних класах загальноосвітніх шкіл. Немає також достатніх даних, які свідчать про вплив дистанційного навчання на дітей з особливими освітніми потребами. З огляду на це, дослідження нових аспектів соціального життя дітей та їх розвитку в умовах різних нозологій залишається актуальним.

Висновки. Отже, на основі результатів констатувального експерименту, який виявив недостатній рівень розвитку пізнавальних процесів у дітей дошкільного віку, виникла необхідність у розробці корекційно-розвивальної програми, спрямованої на підвищення рівня розвитку пізнавальних здібностей, комунікативних навичок та розширення словникового запасу дошкільнят; формування адекватної самооцінки на основі реальних досягнень; зниження емоційного напруження і стабілізацію психологічного стану дітей у зв'язку зі шкільним навчанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колупаєва А. А., Софій Н. З. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально методичний посібник. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/3026/1/Sofiy_N_2.pdf (дата звернення: 12.10.2024).

2. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719179/1/Інклюзивна%20освіта_від%20основ%20до%20практики.pdf (дата звернення: 12.10.2024).
3. Коць М. О. Особливості психологічної корекції емоційно-вольової сфери дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. Психологія: реальність і перспективи. 2018. №. 10. С. 85–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2018_10_15 (дата звернення: 12.10.2024).
4. Миронова С. П. Засоби корекційної роботи у навчально-виховному процесі спеціальних та інклюзивних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. №. 26. С. 149–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_33 (дата звернення: 12.10.2024).
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 13.10.2024).
6. Савчук Л. І. Корекційне навчання дітей із ЗПП в умовах загальноосвітньої школи. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. пр. Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна», Ін-т вищ. освіти НАПН України, Ін-т спец. педагогіки НАПН України. URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/422>. (дата звернення: 12.10.2024).

*Курдила Анастасія
Науковий керівник – доц. Чіп Руслана*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПЕДАГОГІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Вступ. Емоційне вигорання є одним із найбільш розповсюджених та значущих викликів, з якими зустрічаються педагоги, особливо ті, хто працює з дітьми з особливими освітніми потребами. Цей феномен характеризується хронічною втомою, зниженням емоційної та фізичної витривалості, а також почуттям відчуження від професійних обов'язків. В умовах інтенсивної емоційної залученості, яка вимагає високого рівня емпатії, вчителі, що працюють з дітьми, які потребують особливого підходу, часто перебувають під впливом постійного стресу. Це створює передумови для розвитку емоційного вигорання, що впливає не лише на професійну діяльність, а й на психологічне здоров'я педагогів, знижуючи їх здатність ефективно взаємодіяти з учнями та виконувати свої обов'язки. Педагог, котрий працює з дітьми з особливими освітніми потребами, повинен проявляти до них більше співчуття та співпереживання, що власне виснажує його емоційну сферу [4, с. 282].

Мета наукової статті полягає у визначенні основних характеристик та чинників емоційного вигорання педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Дослідженням симптомів емоційного вигорання займалося багато зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема серед них можна виділити: Г. Фрейденберг, Б. Пелман та Є. Хартман, Е. Махер, К. Маслач, С. Джексон, В. Бойко, Н. Водоп'янова, О. Старченкова, А. Маркова, В. Орел та інші.

Зокрема, в праці О. Сербової, Г. Лопатіної та Н. Цибуляк емоційним вигоранням педагогів вважають поступову втрату життєвої функціональності і втому під впливом стресу, що спричинені деталями організації та реалізації навчальної діяльності дітей [4, с. 283].

Т. Цьомик-Яворська та О. Костюк дійшли висновку, що переважна більшість педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами страждають на недостатню емоційну сприйнятливості, намагаються знизити взаємодії з колегами, їм також притаманне бажання побути наодинці, прослідковується невиконання професійних обов'язків і розширюється сфера економії емоцій [5].

О. Мірошниченко виділяє психофізичні, емоційні, поведінкові, соціально-психологічні симптоми «професійного вигорання». Чинники, що ведуть до виснаження особистісних ресурсів і є причиною вигорання у педагогів, поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники пов'язані з особистістю, а також з професійністю, зовнішні – безпосередньо мають зв'язок з учасниками освітнього процесу (діти, батьки, колеги) або з політикою організації. Проявами вигорання, власне ознаками і симптомами є зміни в поведінці, емоційні зміни, зміни у мисленні і у стані здоров'я [2].